

РЕШЕНИЕ
№ 214

София, 13.05.2016 г.

ВИМЕТО НА НАРОДА

ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД, Търговска колегия, Първо отделение, в публично заседание на трети декември през две хиляди и петнадесета година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: РАДОСТИНА КАРАКОЛЕВА
ЧЛЕНОВЕ: МАРИАНА КОСТОВА
КОСТАДИНКА НЕДКОВА

при участието на секретаря Милена Миланова, като изслуша докладваното от съдията Костова т.д. № 3088 по описа за 2014 г. и за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по реда на чл.290 и сл. от ГПК. Образувано е по касационна жалба на С. „А. „И.-А.” и П. З. П. от [населено място], срещу решение № 584 от 7.05.2014г., постановено по т.д. № 2006/2013г. на Софийския апелативен съд, търговско отделение пети състав, в частта, с която е потвърдено решението на СГС от 26.11.2012г. по гр.дело № 1351/2011г., с което са отхвърлени искове за присъждане на обезщетение на ищеца П. П. за търпени имуществени и неимуществени вреди. Решението на САС не е допуснато до касационно обжалване в частта, с което е обезсилено решението на СГС, с което е отхвърлен искът по чл.96, ал.1, т.6 от ЗАСП, по съображения изложени в определението по чл.288 ГПК. В касационната жалба се поддържат оплаквания за неправилност на решението поради допуснато нарушение на материалния и процесуален закон и за необоснованост. Искането е за отмяната му и постановяване на решение по съществото на спора с уважаване на предявените иски. В открито съдебно заседание и представени писмени бележки касаторите поддържат искането си за отмяна на въззивното решение и уважаване на предявените иски. Направено е искане за присъждане на направените по делото разноски.

Ответникът С. „Б.” /Б./ в отговор на касационната жалба и представени в откритото съдебно заседание писмени бележки поддържа становище за неоснователност на касационната жалба. Не е направено искане по чл.81 ГПК за присъждане на разноски. Касационният контрол е допуснат в хипотезата на чл.280, ал.1, т.3 ГПК с определение № 698/24.08.2015г. по правния въпрос: „Договорът, с който се предоставя изключителното право на ползване на художествения проект от автора му на възложителя на проекта за определен в него срок, представлява ли „уговорено друго” според разпоредбата на чл.42, ал.2 ЗАПСП. Посоченото в ал.2 на чл.42 ЗАПСП „друго уговорено” по какъв начин следва

да бъде договорено – само в самия договор за поръчка или може да бъде уговорено в друг, отделен договор?”

Върховният касационен съд, Търговска колегия, първо отделение като разгледа жалбата и провери обжалваното решение, с оглед на заявените касационни основания, прие за установено следното:

Съдът е сезиран с обективно съединени искиове, както следва: 1. Иск по чл. 94 във връзка с чл. 19 и чл.18 от ЗАПСП за сумата от 133 000 лв.- обезщетение за имуществени вреди, изразяващо се в пропуснати ползи / дължимо възнаграждение/ в резултат на неправомерно използване на художествено произведение – художествен проект на емблема на Б./ кирилица и латиница/ за периода от 12.04.2007г. до 12.04.2011г., ведно със законната лихва, считано от датата на предявяване на иска. 2. Иск на основание чл.94 във връзка с чл. 15, ал.1, т.1 от ЗАПСП за сумата от 5000 лв., обезщетение за неимуществени вреди, изразяващи се в морални болки и страдания, в резултат на използване на емблемата за целите и нуждите на Б. без съгласието на автора за периода от 12.04.2007г. до 12.04.2011г., ведно със законната лихва, считано от датата на предявяване на исковите и 3. На основание чл.94 във връзка с чл.15, ал.1, т.5 ЗАПСП за сумата от 5000 лв., изразяваща се в причинени болки и страдания от използване на емблемата за нуждите и целите на Б. във видоизменен вид за периода от 1.07.2009г. до 12.04.2011г., ведно със законната лихва, считано от датата на предявяване на иска 1.04.2011г. В исковата молба са изложени твърдения, че по поръчка на Б. със собствен труд ищецът П. е създал художествено произведение, а именно проект на емблема на Б. / кирилица и латиница/. Със сертификат от 15.12.2003 г., издаден от А. „И. -А.” е удостоверено авторското право на дизайнера П. върху посоченото художествено произведение и същото е регистрирано в специалния регистър на агенцията под № 00129/5.12.2003г. С договор от 10.03.2004г. за използване на произведение, на Б. е било предоставено изключителното право да използва произведението на автора П. „емблема на Б.” – официален знак – кирилица и латиница- цветен и чернобял вариант за срок от три години, с уговорено възнаграждение 100 000лв. С влязло в сила решение №601 от 22.06.2009г. по гр.дело №1285/2007г. на СГС / потвърдено с решение на САС от 25.01.2010г. / Б. е било осъдено да заплати на П. сумата от 100 000 лв. дължимо възнаграждение на основание чл.1.5 от договора от 10.03.2004г.и сумата от 5000 лв., представляваща обезщетение за причинени на автора неимуществени вреди, в резултат на неправомерното изменение на целостта на произведението. Претенциите си за вреди ищецът обосновава с използването от Б. на авторското произведение след прекратяване на действието на срочния договор от 10.03.2004г. по обичайния начин с търговски и рекламни цели, в страната и чужбина, а освен това, Б. е регистрирал в Патентното ведомство емблемата във вариант на кирилица и латиница в цветен и черно-бял вариант, за което са издадени четири свидетелства рег. № 48444, 48445, 48446 и 48447.

САС е приел за доказани изложените в исковата молба твърдения, че сключения на 10.03.2004г. договор между агенцията и съищеца П. и ответника Б. е с прекратено действие; с влязло в сила решение между страните е прието, че П. е титуляр на авторското право – обект на закрила; от събраните гласни доказателства и представено по делото възлагателно писмо се установява твърдението на ищите, че проекта за емблема е

изработен по поръчка на Б. и е използвана като официален знак на съюза; с оглед на липсата на договор между страните поръчващият има право да използва емблемата и без разрешение на автора, съгласно чл.42, ал.2 ЗАПСП. Лаконично е отбелязано в мотивите на решението, че по делото не са събрани доказателства емблемата да е използвана през периода от 12.04.2007г. до 12.04.2011г.

По правния въпрос: „Договорът, с който се предоставя изключителното право на ползване на художествения проект от автора му на възложителя на проекта за определен в него срок, представлява ли „уговорено друго” според разпоредбата на чл.42, ал.2 ЗАПСП. Посоченото в ал.2 на чл.42 ЗАПСП „ друго уговорено” по какъв начин следва да бъде уговорено – само в самия договор за поръчка или може да бъде уговорено в друг, отделен договор?”

Съгласно чл.42, ал.1 ЗАПСП авторското право върху произведение, създадено по поръчка, принадлежи на автора на произведението, освен ако в договора за възлагане е предвидено друго. В правната доктрина договорът за поръчка за изработване/създаване на произведение се определя като самостоятелен вид договор, по който престацията е творчески резултат. С. на произведението притежава права върху него, което го отличава от договора за изработка. Отликата между договора за възлагане на произведение по чл.42 ЗАПСП и договора за поръчка/ чл.280 – чл.292 ЗЗД/, е в резултата - при първия договор се дължи материален резултат / създава се произведение/, а при договора за поръчка се дължи правен резултат. Договорът за поръчка е поначало безвъзмезден договор / чл.286 ЗЗД/, а при договора за възлагане на произведение се дължи възнаграждение / чл. 19 ЗАПСП/. Възложителят сключва договора за да използва създаденото от автора произведение. Авторът на произведението, създадено по поръчка запазва авторските си права и като неимуществено право, то не може да бъде отчуждавано/ чл.16 ЗАПСП/.

Следователно законодателят не прави разлика в съдържанието на неимуществените авторски права, възникнали по идея на автора на произведението или когато произведението е създадено по поръчка на трето лице. Поначало авторът има изключително право да използва създаденото от него произведение, освен ако законът не разпорежда друго / чл. 24, чл.25, чл. 41, ал.2 ЗАПСП/. Съдържанието на изключителното право на използване на произведението от автора включва правото на автора да отстъпва използването му на трето лице, като по взаимно съгласие страните ще определят дали ползвателят ще има изключителното право на ползване върху произведението, срокът на използване, както и начина на формиране на възнаграждението, за периода, за който ще се използва. Разликата между изключителното право на използване и неизключителното право на използване е в правото на автора да използва произведението наред с ползвателя / чл. 36, ал.2 и ал.3 ЗАПСП/.

При договорите за възлагане на произведение е въведена оборимата презумция - поръчващият има правото на изключително ползване на произведението без разрешение на автора, ако в договора за възлагане не е уговорено друго. Правилото на чл.42, ал.1 ЗАПСП е диспозитивно и по аргумент на чл.36 ЗАПСП страните могат да уговорят в договора за възлагане неизключително право на използване на произведението от поръчващия, използването на произведението от поръчващия да бъде за определен срок, да бъде уговорена територията, на която може да бъде използвано произведението и др. Когато уговорят конкретни права за използване, при сключване на договора за възлагане

създаването на произведение - обект на авторското право, страните трябва да съобразят императивните разпоредби на ЗАПСП, като специален закон по отношение на общия ЗЗД, за действителност на договора. Съгласно чл.9 ЗЗД страните могат свободно да определят съдържанието на договора за възлагане, доколкото не противоречи на повелителни разпоредби на закона и на добрите нрави. След като отношенията за създаване на бъдещо произведение по поръчка се уреждат с договор, спрямо същия ще се прилага разпоредбата на чл.20а ЗЗД – страните имат право да изменят или допълват съдържанието на договора за възлагане създаването на произведение.

С оглед на изложеното отговорът на правния въпрос е следния: „Договорът, с който се предоставя изключителното право на ползване на художествения проект от автора му на възложителя на проекта за определен в него срок, ще е „уговорено друго” според разпоредбата на чл.42, ал.2 ЗАПСП, ако е клауза в самия договор за възлагане или може да бъде в друг договор, с който се преуреждат отношенията на страните по договора за поръчка.

По съществуващото на касационната жалба:

С възлагателно писмо от 21.11.2003г. , подписано от И. С. в качеството му президент на Б. е възложено на ищеца П. П. изработването на художествен проект на нова емблема на съюза с варианти на кирилица и латиница, която след одобрението да стане официален знак на сдружението. Фактът на поръчката и изработването на проекта за емблема въз основа на нея се признава от автора на проекта – ищец по делото. Договорът за възлагане на поръчката е неформален договор, доколкото не се твърди, че с него страните имат други уговорки за действителността, на които договорът трябва да бъде сключен в писмена форма. Не се твърди, че при възлагането на поръчката е уговорено възнаграждение за ползването на произведението / проект на емблема/ от Б.. При използване на произведението възнаграждение се дължи на основание чл.19 ЗАПСП и без да е уговорено в договора за поръчка.

На 5.12.2003г. ищецът П. е заявил създаденото от него произведение за регистрация в А. за колективно управление и защита на авторските права „И. –А.”, за което му е издаден сертификат. На 25.02.2004г. Б. е заявил в Патентното ведомство на Република България регистрация на емблемата на Б. като търговска марка. Тези две регистрации са доказателство, че към датата на подписване на договора за използване на произведение от 10.03.2004г., договорът за поръчка е бил изпълнен от художника – дизайнер П. и изработеното е прието от възложителя Б.. С изпълнението на договора за поръчка и приемане на изработеното, Б. е придобил правото да използва произведението /емблемата/ в хипотезата на чл.42, ал.2 ЗАПСП, тъй като не е „уговорено друго”. Към дата на изпълнението на договора за възлагане страните не са имали други уговорки за използване на произведението. В сключения на 10.03.2004г. договор за ползване на произведението страните са уговорили срок на изключително използване, както и възнаграждението, което е присъдено на ищеца П. с влязло в сила съдебно решение. Не се спори, че договорът от 10.03.2004г. е прекратен с изтичане на уговорения в него срок. При така установените факти настоящият състав на ВКС, ТК намира за неоснователен искът с правно основание чл.94 ЗАПСП. С него се претендира сумата от 133 000 лв., като

обезщетение за имуществена вреда, изразяваща в пропусната полза / дължимо възнаграждение/ в резултат на неправомерно използване на емблемата за периода от 12.04.2007г. до 12.04.2011г. С прекратяване на договора от 10.03.2004г. не се преуреждат отношенията между страните, възникнали с договора за възлагане на поръчка, доколкото по делото не са представени доказателства, че договорът е прекратен. Клауза за прекратяване на договора за поръчка не е уговорена в договора от 10.03.2007г. Следователно, с оглед на отговора на правния въпрос, отношенията между страните за искивия период от време се уреждат от договора за възлагане на поръчката, като Б. като поръчител има право да използва произведението без разрешение на автора за целта, за което то е било поръчано, като на основание чл.19 от ЗАПСП авторът на произведението има право на възнаграждение. Тъй като искът за сумата от 133 000 лв. е предявен като пропусната полза / вреда/, но произведението е ползвано от Б. на договорно основание, искът е неоснователен. Основателността на иска по чл.94 ЗАСП предполага нарушение на закриляни от специалния закон права, каквото е налице във всички случаи, при които обектът на авторски и сродни права се използва без съгласието на притежателя на авторските права и без законът да допуска използването им без съгласието на притежателя на авторските права независимо от волята на последния, каквито са случаите по чл.24 ЗАПСП. Като краен резултат решението на САС е правилно, поради което същото ще следва да бъде оставено в сила. Неоснователен е искът за сумата от 5000 лв., предявен на основание чл.94 ЗАПСП като обезщетение за неимуществени вреди , изразяващи се в причинени морални болки и страдания, в резултат от използването на емблемата без съгласието на автора за периода от 12.04.2007г. до 12.04.2011г. , по съображенията изложени по първия иск. Произведението е ползвано от Б. на правно основание – договор за възлагане изработване на посоченото произведение. В тази му част решението на САС, по изложените мотиви, ще следва да бъде оставено в сила. Третият предявен иск на основание чл.94 ЗАПСП е за сумата от 5000 лв., претендирана като обезщетение за неимуществени вреди, изразяващи се в причинени морални болки и страдания, в резултат на ползването на емблемата за целите и нуждите на Б. във видоизменен вид през периода от 1.07.2009г. до 12.04.2011г. По този иск становище на състава на ВКС, ТК е следното: Искът е неоснователен. От събраните по делото доказателства ищецът не доказва да търпи морални вреди и страдания в резултат на използването на произведението във видоизменен вид. Разпитаните свидетели П. В., Ж. З. и П. установяват обстоятелства, свързани с възлагането и изработването на проекта за емблема и доколкото П. е имал притеснения и е изпитвал неприятни чувства, те са във връзка с водените преговори за уреждане на финансовите въпроси по използването на емблемата. На второ място от заключението на в.л. Ш. се установява, че използването на емблемата на Б. на определени места / монтирана върху сградата на Б. и уеб – сайта на Б./ в различаващ се вид от регистрираната марка/ постигнат плоскостенен изказ на емблемата/ не накърнява художествената стойност й стойност, тъй като в тези използвания е въплътен принципа на търсене на по-голям контраст и разделяна на формите с оглед на местата за ползване. Заключението на в.л. Г. не се обсъжда, тъй като то не е прието от съда. Ответникът по касация не претендира разноски, поради което такива не се присъждат. Водим от горното и на основание чл.293, ал.1 ГПК, Върховният касационен съд, Търговска колегия, първо отделение

РЕШИ:

ОСТАВЯ В СИЛА решение № 894 от 7.05.2014г., постановено по т.дело № 2006/2013г. на Софийския апелативен съд, пети състав, с което е потвърдено решение №2054/26.11.2012г., постановено по гр.д. №1351/2011г. на Софийски градски съд, VI -14 състав, с което са отхвърлени исковете на А. „И. –А.” и П. З. П., ЕГН [ЕГН] от [населено място] за сумата от 133 000 лв., представляваща обезщетение – пропуснати ползи, за неправомерно ползване на емблемата от Б. за периода от 12.04.2007г. до 12.04.2011г., за сумата от 5000 лв., представляваща неимуществени вреди / причинени морални болки и страдания/ за неправомерно използване на емблемата от Б. без съгласието на автора на произведението за времето от 12.04.2007г. до 12.04.2011г., както и за сумата от 5000 лв., неимуществени вреди за използване на емблемата за нуждите на Б. за времето от 1.07.2009г. до 12.04.2011г. във видоизменен вид. Решението не подлежи на обжалване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ: